

Byggautomasjon

**Vann- og avløps
automasjon**

Maritimautomasjon

Automatisert driftskontroll

Avd. Leder VA
KJELL MYKLEBUST
km@normatic.no

Landsdekkende kompetansebedrift på automatisert driftskontroll

Autorisert el.
installatør

Autorisert NKOM
installatør

Regin Gold Certified
Integrator

viblno

Lærebedrift Elektrikerfaget
Lærebedrift Automasjonsfaget

NORMATIC AS

- Etablert i 1998
- 55 ansatte
- Omsetning : 105 mill. (2016)

Komplette automatikk løsninger

”Siden oppstarten i 1998 har Normatic AS opparbeidet seg en betydelig kompetanse innen automatisert driftskontroll. I dag er vi en ledende leverandør av løsninger på automatisert driftskontroll i Norge. Vi leverer komplette løsninger innen våre hovedsatsingsområder. Med våre automatikkløsninger sørger vi for flyt og kontroll på tekniske anlegg.”

Landsdekkende leverandør av automasjonssystem

- Hovedkontor på Nordfjordeid
- Førde
- Lillehammer
- Leveranser av driftskontroll for VA til 100 kommuner i Norge

VÅRE TJENESTER

Prosjektering

Konstruksjon

Tavleverksted

Programmering

Montasje

Idriftsetting

Opplæring

Servicee

Videre tilbyr vi

- **Komplette automatiseringsanlegg**
(fra kabel/utstyr/ PLS til avanserte WEB baserte toppsystem)
- **Prosessutstyr**
Slik som mengdemålere, nivå, trykkgivere etc.
- **Reservekraft aggregat**
- **Servere / datamaskiner**
- **Normatic WEB Server**
Som er WEB basert toppsystem for SD anlegg
- **Normatic WEB server er fabrikkat uavhengig**
Takler de fleste PLS fabrikkat
- **Systemintegrasjon av mange ulike fabrikkater i et felles toppsystem (Bærum)**
- **Service og Vedlikehold**

Vi leverer: **PLS** anlegg etter kundens
ønsker og behov.

Regin
Beckhoff
Mitsubishi
Siemens

Vi leverer:

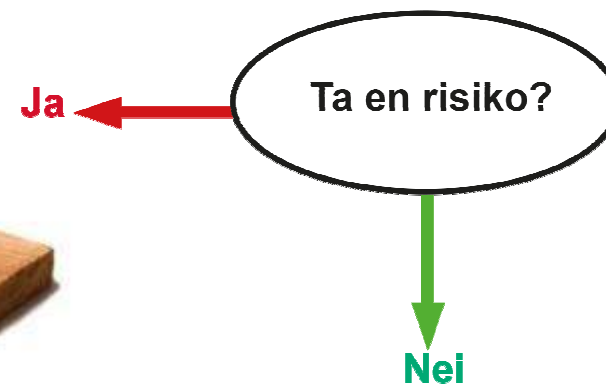

SKREDDERSYDDE

anlegg etter kundens
ønsker og behov

- Fysiske faktorer
- Virtuelle faktorer

VÅRT VIKTIGESTE NÆRINGSMIDDEL

Strømnett

- For viktige anlegg som alltid "MÅ" være i drift
- Når strømnettet er "nede"

Strømaggregat

- Bør ha for UV og PC
- 1 fase (Små UV og PC, 230 V)
- 3 fase (Store UV aggregat, NB 400V)
- Noen minutter

UPS (Batteri med vekselretter)

- Hvorfor
- Beskyttelse av
- Mennesker
- Eiendom

Sikringer, Jording og overspenninger

Vern

- Inntakssikring
- Hovedsikring
- OV Vern

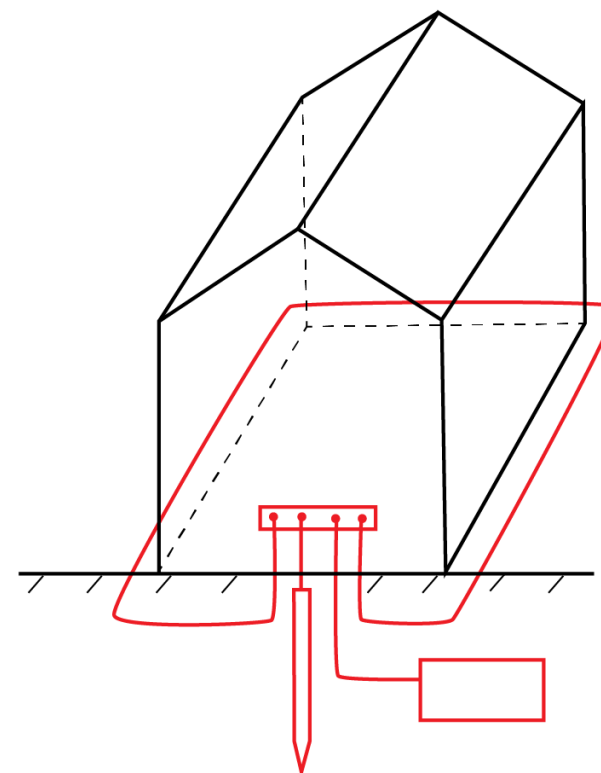
Sikringer

- Automat sikringer
- Jordfeil bryter

Sikringer

- Fundamentjord
- Jordspyd
- Jordplate

Jording

- 2 hovedtyper
Fundamentjord
- Jordspyd

Jordingsprinsipp

- Utjevningsjord
- Utsatte anleggsdeler
- Stålrør i VA
- Stålkonstruksjoner

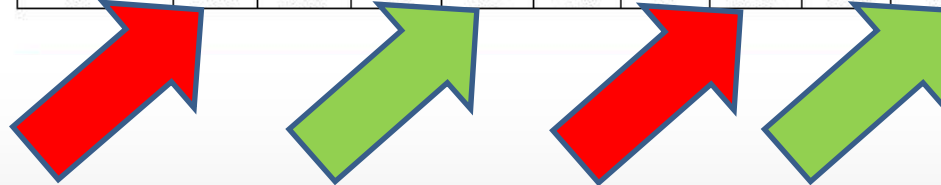

Overgangsmotstand jordelektrode

- Fundamentjord
- Jordspyd
- $U=R \cdot I$
- Maks $R = U/I$
- $=50V/30mA$
- $R= 1667 \text{ ohm}$

OMTRENTLIG JORDOVERGANGSRESISTANS (Ω)										Jordens resistivitet (Ω·m)
	Spyd Ø 1/2" (12.5mm)			Line 25mm ² Cu			Plate		Fundamentjord	
	(Lengde i m)			(Lengde i m)			(areal i mm ²)			
Jordsmonn	1,5	3	4,5	10	50	100	0,5	1	10x5x0,5 m	
Myrjord	19	10	7	4	1	0,6	30	16	2	30
Matjord/leire	60	35	25	14	4	2	100	50	7	100
Sandjord	130	70	50	30	8	4	200	100	14	200
Fuktig sand	190	100	70	45	12	6	290	160	21	300
Fuktig grus	310	170	120	70	20	11	490	260	35	500
Tørr sand	600	350	250	140	40	22	1000	520	70	1000
Stengrunn	1900	1000	740	430	120	65	3000	1600	210	3000

God og dårlig Jording

- Lyn & Torden
- Store krefter
- Ulike typer

Overspenninger

Vern

- Grovvern
- På hovedinntaket
- Er i dag "påbudt"
- Plug inn pr fase

Overspenningsvern

- Finvern
- På styrestrøm
- Datavern

Over spenningsvern

Største endringer innen Driftskontroll for VA
Er ulike kommunikasjonsløsninger

- Mye brukt i mange år
- Telelinjer
- Private linjer
- Har vært stabilt, men:
- Lav hastighet
- Utsatt for Lyn & Torden
- Har blitt "gammeldags"
- Dyrt å bygge
- Dyrt å vedlikeholde

Telefonlinjer er på veg ut (2017 er siste året)

- **Dedikerte frekvenser for VA**
- **UHF fra 1990 tallet**
- **VHF fra 2007**
- **Medium hastighet**
- **Stabil kommunikasjon**
- **Rimelig i bruk**
- **Egner seg best for små anlegg**
- **Brukes når man er avhengig av sikker COM**
- **Foretrukken com innen vannanlegg**

Ditt eget nettverk som "DU" har kontroll på

- Overspenningsvern for antenne
- Jording

Beskyttelse mot Lyn & Torden

- Analogt først
- ISDN
- ADSL
- Fiber
- GPRS
- 3G
- 4G
- Satelitt

- Lite UPS/ faller ut når "Dagmar og Thor kommer"

Fra sneglefart til lysets hastighet

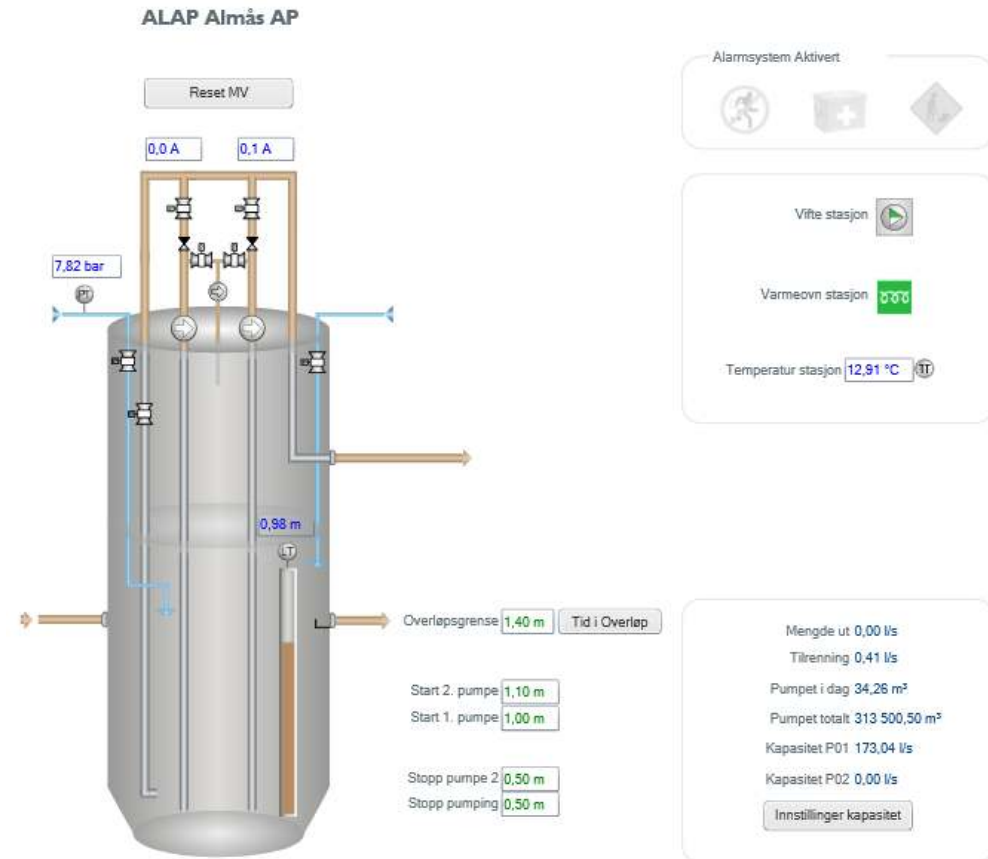
- Overspenningsvern i tavle
- Finvern på datakurser
- ADSL, televern i tillegg
- Fiber, trengs ikke
- 3/4G, trengs ikke

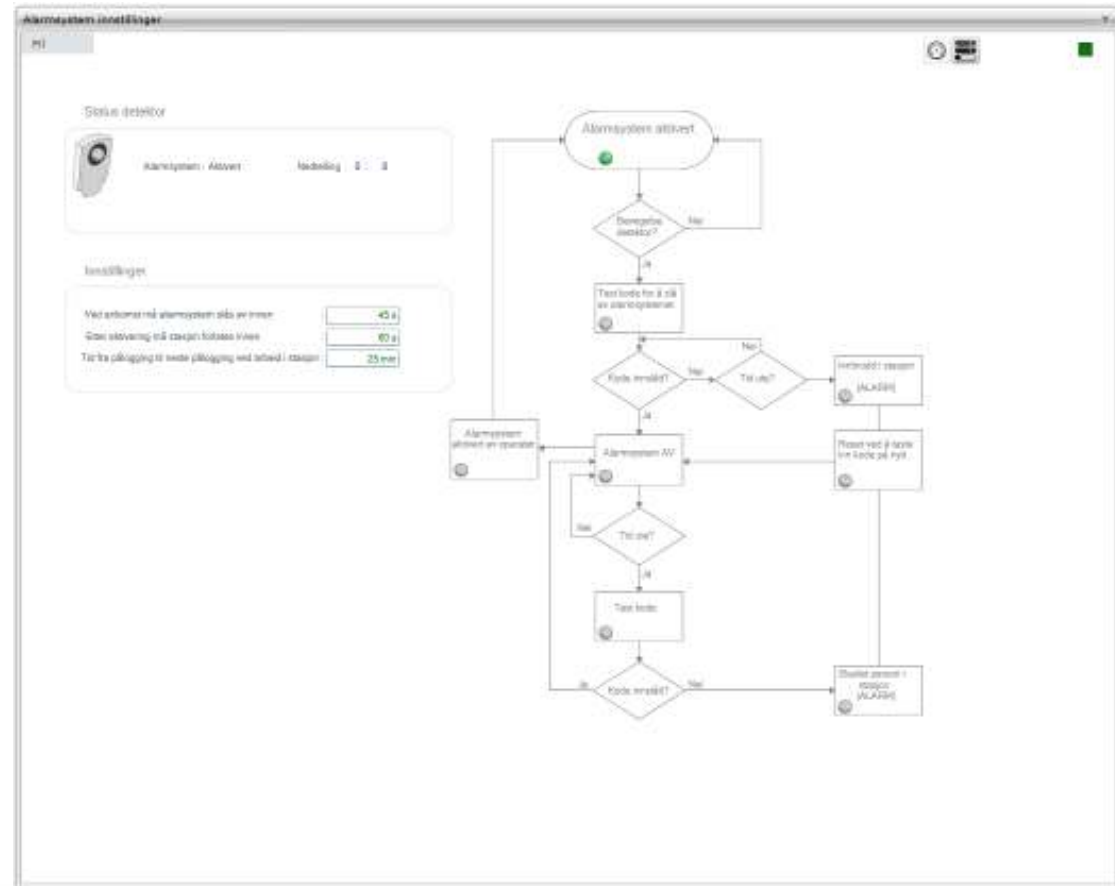
Beskyttelse mot Lyn & Torden

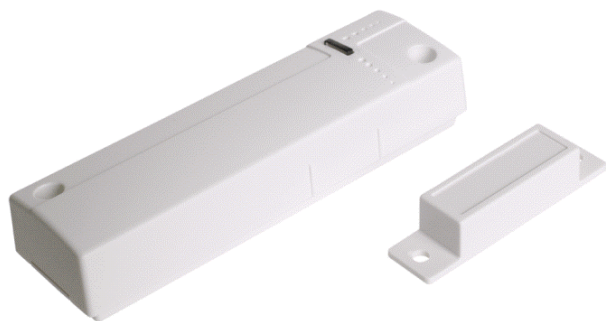
- Pålogging for operatør
- Innbruddsalarm
- Personell alarm
- Skallsikring

Flere funksjoner

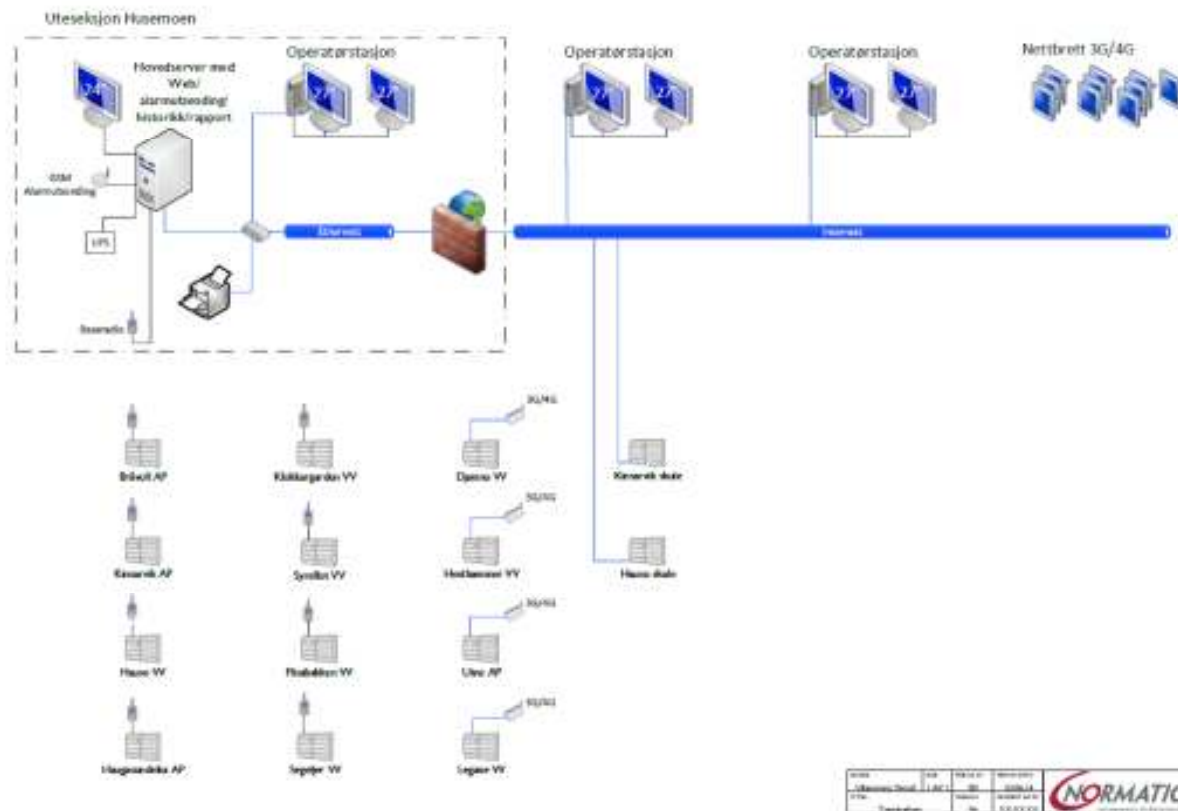

- Innbrudd/ sabotasje?
- Bevegelsessensor
- Endebryter
- Dørkontakt

HMS i praksis

Ullensvang herad Topologikart Driftskontroll VA

Anleggets topologi

"Enkel tilgang via

Web

*gir bedre bruk og
nytte"*

Enkel tilgang et "must" i dag Tilgang via nett, er vanlig

- Begrensede resurser, krever optimal brukervennlighet/ tilgang
- Dårlig tilgang gir redusert bruk og nytte
- Enkel tilgang via internett gir aktive brukere

Tilgang fra mange maskiner
uten spesiell programvare

Enkelt tilgang for
hjemmevakt

Nettbrett

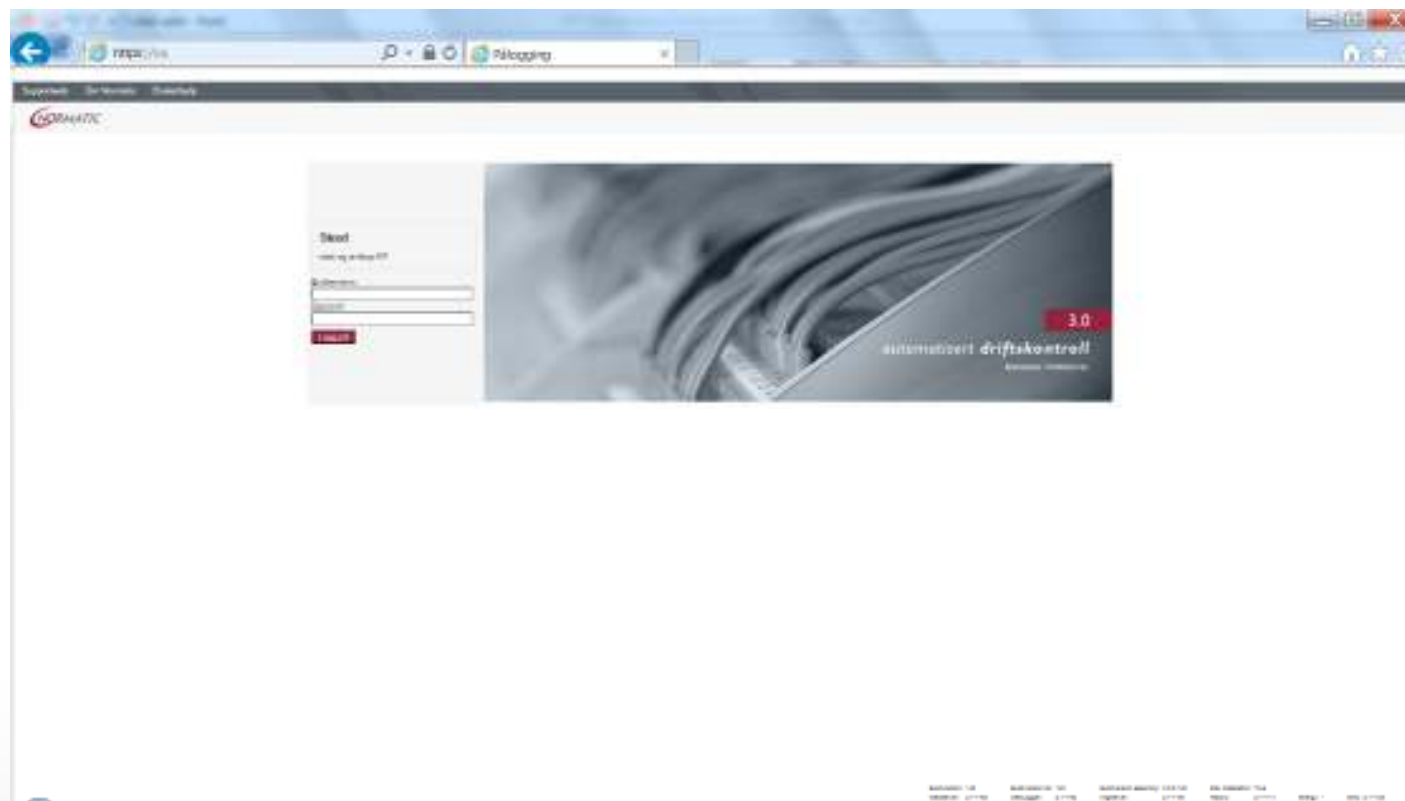

Innlogging

normatic.no

Normatic AS, Pb 132, Sjøgata 103, 6770 Nordfjordeid
Tlf: 57 86 48 50 E-post: post(at)normatic.no www.normatic.no

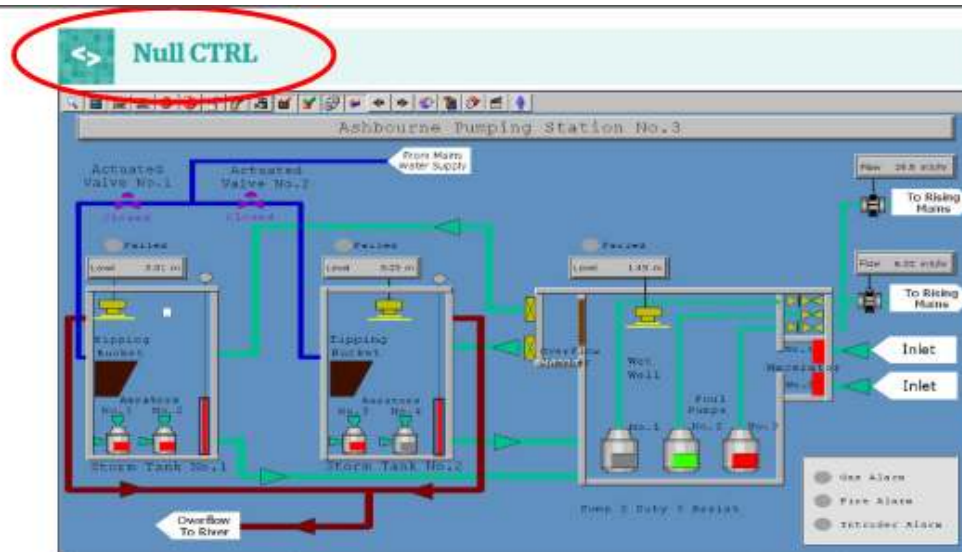
Logg inn

Vi må tenke sikkerhet ved nettilgang

- Det er forskjell på å være blåøyd og paranoid

DÅRLIG BESKYTTET: Dagbladet har fått tilsendt dette skjermbildet, som viser en del av det irske kloakksystemet som lå tilgjengelig på Internett, kun beskyttet med standard brukernavn og passord. Foto: Skjermdump

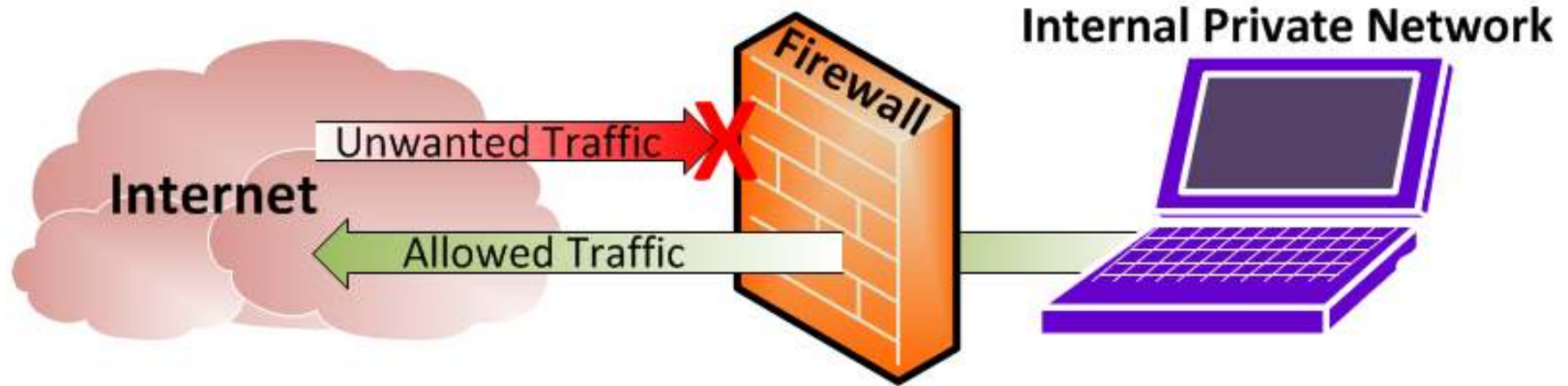
Her er kloakksystemet til et helt irsk fylke

Lå tilgjengelig på nettet.

Fritt frem:

- Hacking
- Feilbruk

“Lukket” eller “åpent” system

Sikkerhetstiltak

- Viktig med tiltak for sikkerheten
- For mye og for lite er galt begge deler

- Vanlige tiltak i dagens nettverden
- https
- VPN
- 2 sertifikats sikkerhets autentiseringer
- Passord til mobil

- Avklar grad av sikkerhet med din IT leverandør

Støtter https: sertifikat for kryptering av brukernavn og passord

Legges bak DMZ sone i brannmur

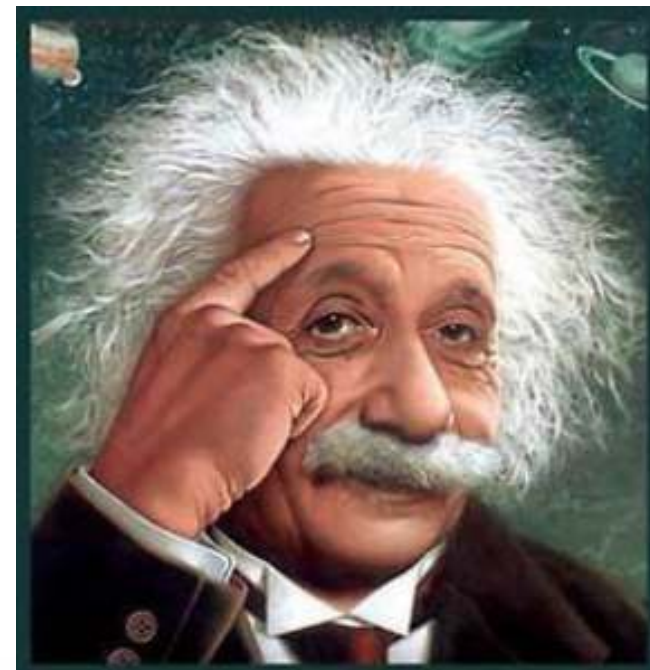
3 - 50 påloggingsforsøk, før WebServer "låses"

Kodebrikke eller SMS

- Erare humanum est
- Feil pga. manglende kunnskap
- Må kunne faget sitt

Ulike brukernivå, med ulik tilgang

- Administrator	Alt og endre brukere
- Drift	Endre, kvittere
- Vakt	Stoppe, kvittere alarm
- Gjest	Kun sjå

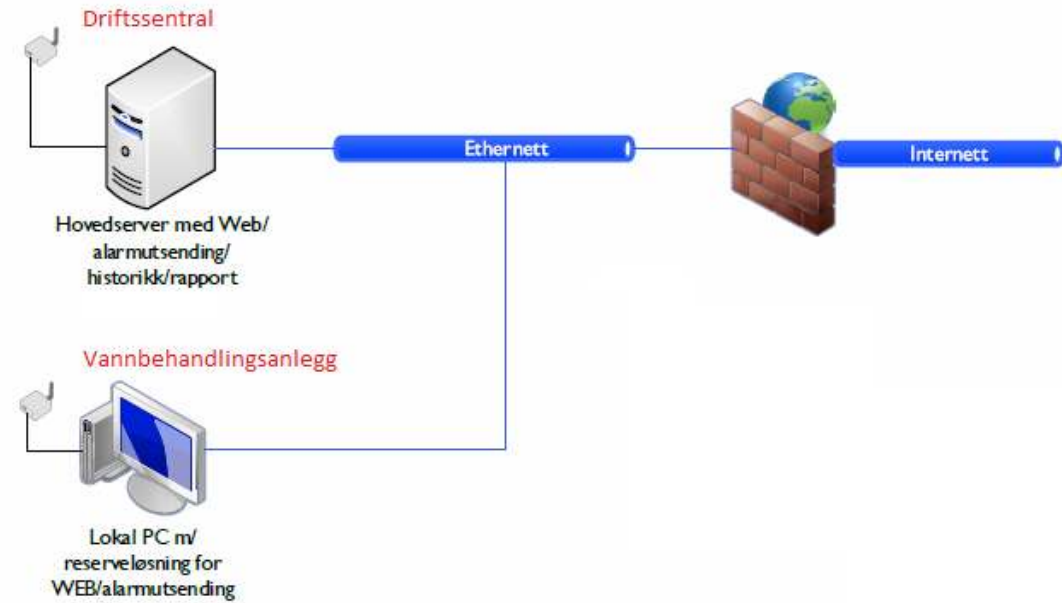
Redundans

- Reserve løsning med identisk server
- Tar over når den ene feiler
- Speilede system
- Ulik plassering

Reserveløsning

- Lokal PC maskin til vanlig
- Tar over når server feiler
- Lokal alarmutsending
- Kan være for kun lokalt anlegg
- Kan dekke alle anlegg

- Bør ha for PC maskiner
- 1 fase

UPS (Batteri med vekselretter)

Dagmar og andre ville damer...

- Strømmen går
- Internett faller ut
- GSM holder noen timer
- UHF/ VHF varer i ca 24 timer
- Vann er vårt viktigste næringsmiddel.....

Nettbetjente anlegg er kommet for å bli

- Betjening via håndholdte enheter, Telefon, nettbrett osv
- Sammenslåing av kommuner med ulike system
- Større FDV fokus
- Mer fokus på rapport programmer
- Sammensmeltning av flere fag (FDV, kart, drift EOS osv....)

Gode sikkerhet gir

- Trygghet og kontroll
- Driftssikkerhet
- Stabilt anlegg
- Styrt tilgang

Takk for oppmerksomheten

Kjell Myklebust
Avdelingsleder VA
km@normatic.no
Mob: 951 90 857